بسم الله الرحمن الرحیم

س . امروزه برای سیگار مضرّات زیادی ثابت شده و علاوه بر این مضرّات ، کشیدن آن در بین عموم موجب ایذاء و اذیت مردم می‌شود بفرمایید کشیدن سیگار چه صورت دارد ؟

آیت الله مکارم شیرازی : کشیدن سیگار و انواع دخانیات اگر به تصدیق اهل اطّلاع ضرر مهمی داشته باشد حرام است .

آیت الله فاضل لنکرانی : چنانچه موجب اعتیاد شود جایز نیست و معتاد به آن در صورت عدم ضرر ، آن را ترک کند .

آیت الله صافی گلپایگانی : برای هر کس ضرر معتدّ به داشته باشد جایز نیست .

آیت الله تبریزی : کار خوبی نیست بهتر آن است ترک شود .

رهبری : استعمال سیگار حرام است در صورت داشتن ضرر معتنی به[1].

آیت الله سیستانی : کسی‌که می‌داند سیگار برای او ضرر مهمّی مانند

[1] . ضرر معتنی به ، معتد به : ضرر قابل اعتنا و قابل ملاحظه .

بیماری‌های مهلک دارد جایز نیست بکشد .

و سیگار کشیدن در جمع ، اگر کسی حاضر باشد که برای او ضرر مهمی دارد مانند بیماران ریوی ، جایز نیست[۲].

س . اگر کارشناسان صریحاً بگویند : **کشیدن سیگار برای سلامتی ضرر دارد** کشیدن سیگار شرعاً چه حکمی دارد ؟

ج . در فرض مسأله ، حرام است[۳].

سیگار کشیدن علماء و عرفای مشهور

س . بعضی از جوانان برای توجیه استعمال سیگار به عمل سیگار کشیدن برخی از علماء و عرفای مشهور و معروف استناد می‌نمایند که از بردن نام آن‌ها خودداری می‌شود .

الف . آیا عمل علماء دلیلی بر صحیح بودن و بی‌اشکال بودن سیگارکشیدن می‌باشد ؟

ب . حکم سیگار کشیدن در شرع چیست ؟

---

[۲] . مسائل جدید ج ۱ ص ۱۴۷ و ۱۴۸ استعمال سیگار .

[۳] . آیت الله مکارم شیرازی استفتائات جدید ج ۲ ص ۴۲۱ س ۱۲۴۴ .

ج . از لحاظ اخلاقی استعمال سیگار چگونه است ؟

د . اگر استعمال سیگار منجر به اعتیاد به سیگار شود حکمش چیست ؟

آیت الله مکارم شیرازی : استعمال سیگار و سایر دخانیات حرام است .

آیت الله صافی گلپایگانی : سیگار کشیدن یا هر چیز دیگری اگر ضرر متعدّ به داشته باشد ، برای شخصی که برایش ضرر دارد حرام است .

آیت الله سیستانی : از نظر شرعی اگر خوف ضرر مهمّ نباشد سیگار کشیدن و حتی اعتیاد به آن حرام نیست ولی شؤون اجتماعی مناسب است مراعات شود .

آیت الله فاضل لنکرانی : استعمال سیگار اگر زمینه اعتیاد را فراهم کند یا ضرر قابل توجّهی داشته باشد جایز نیست .

آیت الله تبریزی : اگر نمی‌تواند بعداً ترک کند باید سعی کند معتاد نشود .

گر چه علماء قائل به حرمت نبوده‌اند ولی احتمال حرمت می‌داده‌اند لذا ترکش رجحان دارد .

و لذا اگر کسی قسم خورد یا نذر کرد ترک کند باید اجتناب نماید و مخالفت آن کفّاره دارد[۴].

[۴] . استفتاء خصوصی کتبی از مراجع عظام تقلید .

استعمال سیگار برای شخصیت‌ها

س . آیا شروع کردن به استفاده از سیگار و دخانیات حرام است و آیا ترک آن واجب ؟

و آیا ترک سیگار در جامعه برای افرادی‌که مورد نظر و توجّه می‌باشند مانند : مسئولین ادارات و سازمان‌ها ، مسئولین مجامع فرهنگی آموزشی چون دانشگاه‌ها و مدارس ، بسیجیان ، رزمندگان ، معلّمین ، پاسداران ، پزشکان و روحانیون واجب است ؟

بر کدام دسته و مورد ، تأکید بیشتری دارید ؟

ج . میزان در حرمت این است که ضرر معتدّ به داشته باشد و همین‌طور نسبت به وجوب ترک .

بلی‌مواردی‌که موجب ایذاء غیر شود ، در آن مورد نیز از جهت عنوان‌ایذاء ، حرام است ولی در این صورت ، حرمت مخصوص به همان مورد تحقق ایذاء است .

و البته از جنبه اخلاقی و حفظ متانت در شرائط کنونی عدم شروع به آن و یا ترک آن برای اصناف مذکوره تأکید بیشتری دارد[۵].

---

[۵] . آیت الله صافی‌گلپایگانی جامع الاحکام ج۲ ص ۱۸۸ س۱۷۵۲ .

مدارک فقهی حرمت دخانیات

س . اخیراً در محافل مختلف سخن از این است که جنابعالی سیگار را تحریم کرده‌اید ، مایل بودیم توضیح بیشتری در این زمینه از حضرتعالی بشنویم .

جواب از آیت‌الله مکارم شیرازی :

بسم‌الله و له الحمد ، اینجانب از چند سال پیش این فتوا را به صورت مشروط ذکر کرده بودم و در رساله توضیح المسائل موجود است که :

اگر کشیدن سیگار (و سایر دخانیات) به شهادت اهل اطّلاع ضرر مهمّی داشته باشد حرام است .

ولی اخیراً با شهادت و گواهی جمعی از پزشکان آگاه و اساتید متعهّد دانشگاه ، و با توجّه به آمارهای تکان دهنده‌ای که از مرگ و میر ناشی از سیگار و بیماری‌های خطرناکی‌که از آن نشأت می‌گیرد به ما رسید ، ثابت و مسلّم شد که خطرات مهم دود سیگار یک واقعیت است که حتی فرزندان افراد سیگاری و معاشران آن‌ها ، از آن در امان نیستند .

لذا فتوای تحریم به طور مطلق را دادیم .

و از خدا می‌خواهم همه مسلمانان جهان خصوصاً جوانان عزیز را که نخستین

قربانیان این بلای خانمان‌سوز هستند ، از شرّ آن حفظ کند ، و با هوشیاری تمام مراقب خویش و اطرافیان و دوستان خود باشند و إن‌شاء الله زنده بمانیم ببینیم که جامعهٔ ما از لوث وجود این دود آلوده پاک شده است .

در اینجا به مناسبت تقاضای مکرّر فضلا اشاره کوتاهی به مدارک مسأله می‌شود .

۱. قرآن مجید

در آیه ۱۹۵ سوره بقره می‌فرماید : **وَ لاتُلْقُوا بِأیْدِیکُم اِلَی التَهْلُکَه** [۶].

طبق آمارهایی‌که از سوی پزشکان متخصّص اعلام شده مرگ و میر ناشی از دود سیگار درسال به ۵ میلیون نفر می‌رسد .

و آمار بیماری‌های خطرناک قلبی و تنفّسی و سرطان ناشی از دود سیگار نیز بالاست .

بنابراین کشیدن سیگار مصداق إلقاء نفس در تهلکه است .

۲. قاعده لا ضرر و لا ضرار فی الاسلام

مستفاد از روایات متعدّد گرچه شأن ورودش اضرار به دیگران است ولی

[۶] . خودتان را با دست خود به هلاکت نیفکنید .

می‌دانیم شأن ورود ، مفهوم عام قاعده را محـــدود نمی‌کنـد و اضرار به نفس را نیز شامل می‌شود .

۳ . حدیث فقه الرضا علیه‌السلام

در حدیث معروف فقه الرضا علیه‌السلام آمده است :

كُلّ اَمْرٍ يَكُونُ فِيهِ الْفَسَادُ مِمّا قَدْ نُهِيَ عَنْهُ . . . فَحَرَامٌ ضَارٌّ لِلْجِسْمِ وَ فَسَادٌ لِلنَّفْسِ .

و در روایت تحف‌العقول نیز شبیه آن دیده می‌شود .

طبق این روایات ، هر چیزی‌که ضرر مهـمّی برای بدن داشـته باشد حرام است (البته ضررهای جزئی که در همه چیـز هـست و قابـل اجتنـاب نیـست ، از آن خارج است و منظور ضررهای کلّی است) .

۴ . حدیثی دیگر

بعضی عادت به خوردن گِل دارند کـه در روایـات اسـلامی بـه نـوعی وسـواس تعبیرشده و از آن شدیداً نهی شده است به خاطر این‌که برای انسان ضـرر دارد ، در روایتی آمده است :

إنّ الطِّينَ يُورِثُ السُّقَم فِي‌الْجَسَدِ وَ يُهَيّجُ الدّاءَ

(خوردن گل سبب بیماری و تهییج درد است) ، لذا مرحوم شهید در کتاب مسالک ، نخستین دلیل تحریم آن را بِمَا فِیهِ مِنَ الإضْرَارِ لِلْبَدَنِ شمرده است ، این‌ها نشان می‌دهد که حرمت أشیاء مضرّه از مسلّمات بوده است .

حتی روزه واجب اگر ضرر داشته باشد باید ترک شود .

و غسل و وضوی واجب در صورت ضرر تبدیل به تیمم می‌شود .

۵ . قاعده‌ای اصولی

از همه این‌ها گذشته طبق قاعده مسلّم اصولی کُلّمَا حَکَمَ بِهِ الْعَقْلُ حَکَمَ بِهِ الشّرْعُ . (هر چیزی که عقل قطعی به آن حکم کند ، شرع هم به آن حکم خواهد کرد) مسأله حرمت سیگار و انواع دخانیات در عصر و زمان ما که زیان‌های مهمّ آن بر همه دانشمندان ثابت شده جای تردید باقی نمی‌گذارد ، فتوای همه مراجع به حرمت مواد مخدّر نیز از همین جا سرچشمه می‌گیرد .

نظرات آگاهان درباره زیان‌های دخانیات

از آن‌جا که فقیه حکم را تعیین می‌کند و اهل خبره موضوع را ، در این‌جا رشته سخن را به جمعیت مبارزه با دخانیات‌که متشکّل از گروهی‌از پزشکان مجرّب ، اساتید محترم دانشگاه و خبرگان دیگر است می‌سپاریم :

☜ سیگار عامل اصلی و یا کمکی در پیدایش بیش از ۵۰ نوع بیماری و ۲۰ نوع سرطان در بدن می‌باشد . سالیانه ۵ میلیون نفر به علت بیماری‌های ناشی از سیگار جان می‌سپارند . (یعنی بیش از تلفات جنگ جهانی اول !) چون در طول چهار سال ۱۰ میلیون نفر در آن جنگ کشته شدند ، ولی تلفات سیگار در دنیا در چهار سال به ۲۰ میلیون نفر می‌رسد !

☜ در سال ۲۰۲۰ میلادی ، ۱۰ میلیون نفر در سال به علت بیماری‌های ناشی از سیگار فوت می‌شوند ، با این تفاوت که ۷ میلیون آن در کشورهای در حال پیشرفت و ۳ میلیون آن در کشورهای پیشرفته‌اند .

☜ به علّت سودآوری صنعت دخانیات برای کمپانی‌های چند ملّیتی به ویژه شرکت‌های آمریکایی ، و با توجّه به محدودیت‌های جدّی در عرضه و مصرف سیگار در کشورهای غربی ، به ویژه آمریکا ، میزان مصرف در این کشورها روز به روز در حال کاهش است .

و لذا با ترفندهای مختلف به طور رسمی و غیر رسمی (قاچاق) بازار مصرف به سوی کشورهای فقیر و در حال توسعه سوق داده شده است .

☜ درکشور ایران نزدیک به ۱۰ میلیون سیگاری روزانه بیش از سه میلیارد

تومان خرج سیگار می‌کنند (یعنی در هر سال بیش از یک هزار میلیارد تومان !) [۷].

☜ به طور متوسط دولت‌ها بیش از دو برابر مبلغ مصرف سیگار صرف هزینهٔ بیماری‌ها و درمان عوارض ناشی از سیگار می‌نمایند یعنی رقمی نزدیک به ۶ میلیارد تومان در ایران در هر روز . (و در هرسال بیش از ۲۰۰۰ میلیارد تومان) .

☜ سالیانه ۵۴ میلیارد نخ سیگار در ایران مصرف می‌شودکه نزدیک به ۱۲ میلیارد نخ آن تولید داخل و بقیّه عمدتاً ازطریق قاچاق وارد و توزیع می‌شود . (یعنی بیش از ۷۵ درصد پول سیگار به خارج می رود) .

☜ جوانان کشور و نوجوانان گروه‌های سنی ۱۰ تا ۱۵ سال هدف اصلی برای ترغیب به کشیدن و اعتیاد به سیگار می‌باشند .

☜ سیگار در نوجوانان دریچه ورود به اعتیاد و سایر بزهکاری‌های اجتماعی است .

☜ افراد غیر سیگاری به ویژه کودکان و همسران افراد سیگاری به همان اندازه در معرض مضرات دود سیگار هستند و این افراد بی‌گناه به طور اجباری سلامتی خویش را از دست می‌دهند .

---

[۷] . آمار و ارقام و قیمت‌ها ، ویژه‌ی زمان بیان مطلب است ، با گذشت زمان آمار تغییر کرده و با تورّم ، قیمت‌ها نیز افزایش یافته است .

☜ کمپانی‌های آمریکایی سالیانه بالغ بر ۶,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰ نخ سیگار تولید می‌کنندکه نزدیک به ۳ درصد آن در آمریکا مصرف می‌شود و مابقی آن (۹۷ درصد) به خورد مردم سایر کشورها به ویژه کشورهای فقیر و در حال توسعه می‌رود .

و از این رهگذر سالانه بیش از ۳۰۰ میلیارد دلار سود شرکت‌های آمریکایی است که معادل۲۰ سال فروش نفت ایران است [۸].

جمعیت مبارزه با دخانیات[۹]

بیماری های قلب و عروق ؛ شاگرد اول کلاس مرگ و میرها

پرده سیاه دیوار خانه ، حکایت از مرگ جوان بیست و دو ساله‌ای می‌کند ، حرف‌های زنی که با گریه می‌گوید : حال برادرم ، خوب خوب بود ، اما ناگهان گفت : **آخ ! قلبم** و تا به بیمارستان رسیدیم ، جان داده بود .

این داستان‌ها حکایت غریبی از بیماری قابل پیشگیری است که به ناگاه بدن را از حرکت متوقف می‌کند و با مرگ این موتور ، سایه‌ای درد آور بر خانواده‌ها

---

[۸] . همان گونه که بیان شد این آمار مربوط به زمان صدور بیانیه است .

[۹] . استفتاء خصوصی کتبی از آیت الله مکارم شیرازی که از سؤال ص ۵ (مدارک فقهی حرمت دخانیات) تا آخر عبارت جمعیت مبارزه با دخانیات ، متن سؤال و جواب در این استفتاء می‌باشد .

گسترده می‌شود . مرگ به هر رنگ و شکلی درخانواده ، زیبایی‌ندارد و تحمّل مرگ‌های نابهنگام ، سخت‌تر و غمناک‌تر است .

مهندس محمود مرشد زاده ، مدیر عامل سازمان بهشت رضا بیشترین عامل مرگ و میر در سال ۸۳ را بیماری‌های قلبی و عروقی بیان می‌کند و می‌افزاید : از مجموع ۱۵۳۸۳ مورد فوت در مشهد ، ۴۱۸۳ مورد به علّت بیماری‌های قلبی عروقی بوده است .

وی اظهار می‌کند : آمار مرگ و میر در اثر بیماری‌های قلبی نسبت به زمان مشابه در سال ۸۲ دو برابر شده است که باید از سوی مسئولین و صاحب نظران این امر مورد بررسی و تأمل قرار گیرد[۱۰].

سیگار ، تیر خلاص ناراحتی قلبی

دکتر حسن نظافتی ، جراح و فوق تخصّص بیماری‌های قلبی و عروقی در خصوص علّت افزایش این بیماری‌ها می‌گوید :

علّت بیماری‌های قلبی و عروقی به روش‌های تغذیه‌ای رایج در جامعه ما مربوط می‌شود ، چرا که اغلب مواد غذایی که مردم مصرف می‌کنند ، بیشتر از

---

[۱۰] . هفته نامه شهرآرا ، شنبه ۱۷ اردیبهشت ۱۳۸۴ .

گوشت‌های قرمز و چربی‌هاست . وی در ادامه ، استفاده کم از میوه‌ها و سبزیجات را در برنامه غذایی مردم ، مضر می‌داند و می‌گوید :

استفاده از گوشت‌های سفید مثل گوشت پرندگان و مصرف گوشت‌های دریایی در کم شدن بیماری‌های قلبی تأثیر مثبت می‌تواند داشته باشد .

در ادامه این استاد دانشگاه ضمن اشاره به دلایل دیگر سکته‌ها و بیماری‌های قلبی اضافه می‌کند : کم تحرّک بودن مردم ، اختصاص ندادن زمانی از روز به ورزش ، زندگی پر استرس و پر برخورد خانواده‌ها ، در نهایت شرایط بروز این نوع بیماری را در وجود انسان بیشتر می‌کند .

این عضو انجمن جرّاحان قلب اروپا ، کشیدن سیگار را از بدترین عادت‌های تأثیرگذار بر دستگاه قلب و عروق می‌داند .

و مهم‌ترین دلیل شیوع بیماری قلبی را در قشر جوان و خانم‌ها در سال‌های اخیر ، مصرف بی‌رویه‌ی سیگار عنوان می‌کند[۱۱].

استفتاء

س . توصیه‌های پزشکی می‌گوید : سیگار کشیدن عامل اصلی بیماری‌های

[۱۱] . هفته نامه شهرآرا شنبه ۱۷ اردیبهشت ۱۳۸۴ .

قلبی و سرطان است و گاهی هم سبب کوتاهی عمر می‌شود .

بنـــابراین حکـــم سیگارکشیدن در مورد اشخاص ذیل چیست ؟

الف . کسی که تازه شروع کرده و می خواهد سیگار بکشد (مبتدی) .

ب . کسی که به سیگار کشیدن معتاد شده است .

ج . کسی‌که در کنار فردی نشسته که او سیگار می‌کشد ، پزشـکان مـی‌گوینـد فردی که در کنار شخص سیگاری می‌نشیند ضرر قابل توجّه به او می‌رسد .

جواب : الف . کشیدن سیگار برای فردی‌که تازه به سیگار رو آورده اگـر موجـب ضرر و زیان قابل توجّه می‌شود هر چند در آینده ، حرام است ، أعمّ از این‌که آن ضرر معلوم و یقینی باشد یا گمان به ضرر دارد یا احتمال ضرر وجود داشته باشد به درجه‌ای که عقلاً بر سلامت آن شخص بیمناک باشند .

اما اگر ایمن از ضرر و زیان شدید باشد هر چند بدین جهت که کمتر مـی‌کـشد مانعی ندارد .

ب . نسبت به فرد معتاد به سیگار اگر ادامه دادن بر استعمال سیگار موجب ضرر قابل توجّه است باید از آن دست بردارد و سیگارکـشیدن را تـرک نمایـد ، مگـر آن‌که ترک سیگار موجب ضرر دیگری شود مثل ضرر حاصل از سیگار کـشیدن

یا شدیدتر از آن یا آن‌که ترک سیگار برای او بسیار سخت و حرجی باشد ، به طوری که عادتاً قابل تحمّل نیست .

ج . اما فردی که کنار شخص سیگاری می‌نشیند همانند شخص مبتدی است و جواب بخش اول شامل حال او هم می‌شود[۱۲].

کشیدن سیگار برای تفریح

س . آیا کسانی‌که سیگاری نبوده و به صورت تفریحی و . . . سیگار می‌کشند از لحاظ شرعی کارشان صحیح است یا خیر ؟

ج . حرام نیست ولی بهتر است نکشند[۱۳].

س . کشیدن سیگار به صورت تفریحی در صورتی که اعتیاد نیاورد چه حکمی دارد ؟

ج . بهتر ، بلکه مقتضای احتیاط ، اجتناب است[۱۴].

سؤال : آیا سیگارکشیدن ابتداءً (برای کسی‌که تازه به سیگار رو آورده) جایزاست ؟

---

[۱۲] . آیت الله سیستانی الفقه للمغتربین ص ۲۴۷ و ۲۴۸ م ۳۵۶ .

آیت الله سیستانی توضیح المسائل جامع ج ۲ ص ۲۱۹ م ۵۰۶ تا ۵۰۸ با اندکی تفاوت در عبارات

[۱۳] . استفتائات امام ج ۲ ص ۳۵ س ۹۸ .

[۱۴] . آیت الله فاضل لنکرانی جامع المسائل ج ۱ ص ۲۴۰ س ۹۶۶ .

ج . بهتر اجتناب از آن است[۱۵].

س . آیا استعمال سیگار و دخانیات (توتون) ابتداءً برای کسی که تازه به سیگار رو آورده جایز است ؟

اگر در اثر استعمال آن حالت غش و بیهوشی بر فرد عارض شود آیا استفاده از آن حرام است ؟

ج . اگر در آن ضرر قابل توجّه باشد استعمال آن حرام است[۱۶].

س . بعد از علم به کثرت تقریرهای صحیحی‌که تصریح به ضرر رساندن سیگار دارد مثل ارتباط قوی بین کشیدن سیگار و سرطان ریه ، تنگ یا بسته شدن رگ‌ها و عروق ، درد سینه ، همراه ضرری که سیگار به خانواده و اجتماع وارد می‌کند حکم سیگار کشیدن به شکل ابتدائی یا ادامه دادن به آن چیست ؟ آیا در این مورد احتیاط در ترک است هر چند استحباباً ؟

ج . اگر سیگار کشیدن ضرر قابل توجّه داشته باشد حرام است چه برای فردی‌که تازه شروع به سیگار کشیدن می‌کند چه کسی‌که معتاد به سیگار است و در فرضی هم که ضرر قابل توجّه نداشته باشد باز هم احتیاط مستحب در

---

[۱۵] . آیت الله گلپایگانی ارشاد السائل س ۵۰۵ و ۶۹۹ .

[۱۶] . آیت الله خویی المسائل الشرعیة ج ۲ ص ۳۲۱ س ۲ و آیت الله تبریزی صراط النجاة ج ۲ ص ۳۹۱ س ۱۲۷۴ .

ترک سیگار کشیدن ، ثابت است[۱۷].

بلکه احتمال ضرر هم . . .

استعمال آن‌چه برای بدن مضر است حرام است . . . اعمّ از آن‌که ضرر معلـوم و یقینی باشد یا گمان به ضرر باشد ، بلکه احتمال ضرر اگر قابل توجّه نزد عقـلاء باشد به گونه‌ای‌که موجب خوف و ترس نزد آنان گردد در حرمت استعمال مضرّ کافی است ، و فرق ندارد که ضرر مترتّب بر آن بالفعل باشد[۱۸]یا در آینده بعـد از مدتی حاصل گردد[۱۹].

س . بعضی از مؤمنین تحریم سیگار کشیدن را برای کسی که تازه به سـیگار و دخانیات رو آورده به بعض مراجع نسبت می‌دهند بدون آن‌که نام مرجع را معین نمایند . نظر حضرت عالی در این‌باره چیست ؟

ج . در نزد ما حرام نیست[۲۰].

س . آیا کشیدن سیگار کار حرامی است ؟

---

[۱۷] . آیات عظام خوئی و تبریزی صراط النجاه ج ۲ ص ۳۹۱ س ۱۲۷۶ .

[۱۸] . ضرر بالفعل باشد یعنی نشانه‌های ضرر پس از استعمال نمایان شود .

[۱۹] . آیت الله گلپایگانی هدایة العباد ج ۲ ص ۲۳۱ و ۲۳۲ م ۸۱۱ و ۸۱۲
آیت الله صافی گلپایگانی هدایة العباد ج ۲ ص ۳۰۱ م ۲ و ۳

[۲۰] . آیت الله خوئی المسائل الشرعیه ج۲ ص ۳۲۱ س ۱ .

ج . استعمال سیگار حرام نیست[۲۱].

تذکّر : این دو استفتاء حمل بر صورت عدم ضرر قابل توجّه می‌شود .

س . حکم سیگار کشیدن و سیگارهای طعم‌دار و مانند آن چیست ؟

با توجّه به رواج سیگار در جامعه ما به صورت گسترده حتی در بین کودکانی که عمرشان از ده سال تجاوز نمی‌کند ؟

ج . اعتیاد به سیگار امری مرجوح و مذموم و تضییع مال می‌باشد خصوصاً نسبت به قشر جوان[۲۲].

استعمال دخانیات در اماکن عمومی

س . استعمال دخانیات در ادارات دولتی و اماکن عمومی چه حکمی دارد ؟

آیت الله صافی گلپایگانی : اگر ضرر معتدّ به داشته باشد یا موجب آزار دیگران شود جایز نیست .

رهبری : اگر برخلاف مقررات داخلی ادارات و اماکن عمومی باشد و یا موجب اذیت و ناراحتی دیگران و یا ضرر رساندن به آنان شود جایز نیست .

---

[۲۱] . آیت الله تبریزی استفتائات جدید ج ۱ ص ۴۹۸ س ۲۱۸۳ .

[۲۲] . آیت الله تبریزی صراط النجاة ج ۶ ص ۴۶۷ س ۱۶۹۸ .

آیت الله تبریزی : در ادارات تابع مقررات است .

آیت الله فاضل لنکرانی : مقتضای احتیاط ، ترک دخانیات است .

آیت الله مکارم شیرازی : کشیدن سیگار و انواع دخانیات اگر به تصدیق اهل اطّلاع ضرر مهمّی داشته باشد حرام است ، ولی مواد مخدّر مطلقاً حرام است .

آیت الله بهجت : اولی ترک آن است .

آیت الله سیستانی : اگر برای دیگران ضرر مهمّی هر چند در آینده داشته باشد جایز نیست[۲۳].

س . استعمال دخانیات در اماکن عمومی موجب آزار و اذیّت دیگران و نیز ضرر بدنی برای آن‌ها می‌شود ، آیا اقدام به این کار جایز است ؟

آیت الله فاضل لنکرانی : خیر

آیت الله مکارم شیرازی : اشکال دارد .

مقام معظم رهبری : اگر موجب اذیت است یا ضرر می‌زند و طرف راضی نیست جایز نیست .

آیت الله صافی گلپایگانی : اگر ضرر معتدّ به داشته باشد و یا موجب اذیت دیگران

---

[۲۳] . مسائل جدید ج ۳ ص ۲۱۵ و ۲۱۶ استعمال دخانیات در اماکن عمومی .

باشد جایز نیست[۲۴].

س . آیا استعمال سیگار در صورتی‌که اشخاص دیگری که در آن مجلس هستند راضی نباشند و موجب اذیت آن‌ها شود یا برای آن‌ها زیان داشته باشد جایز است ؟

در حالی‌که بعضی از مجامع طبی می‌گویند : ضرر سیگار برای کسی که در آن فضای دودآلود است سه برابر ضرری است که برای سیگاری دارد ، لذا در بسیاری از مکان‌های تجاری و ادارات دولتی سیگار کشیدن را ممنوع اعلام کرده‌اند . آیا جایز است با این اعلان **سیگار کشیدن ممنوع است** مخالفت‌کرد یا باید به آن پایبند بود ؟

ج . اذیّت‌کردن دیگران جایز نیست و سیگار کشیدن در صورتی که موجب ضرر به دیگران شود نیز جایز نیست .

و در ادارات دولتی یا خصوصی که سیگار کشیدن را ممنوع کرده‌اند این کار حرام است حتّی اگر موجب اذیت هیچ‌کس نشود[۲۵].

---

[۲۴] . مسائل جدید ج ۲ ص ۱۳۷ استعمال دخانیات در اماکن عمومی .

[۲۵] . آیت الله مکارم شیرازی استفتائات جدید ج ۱ ص ۲۸۳ س ۹۹۵ .

سیگار ، تریاک و مواد مخدّر[۲۶]

س . نظر حضرتعالی درارتباط با استعمال تریاک و مواد مخدر و سیگار چیست ؟

ج . ضرر اعتیاد به مواد مخدرّه ، مسلّم است لذا شرعاً حرام است و استعمال دخانیات نیز در هر موردی که ضرر معتدّ به داشته باشد حرام است[۲۷].

س . استعمال دخانیات و مواد مخدّر و تهیه و توزیع آن چه حکمی دارد ؟

ج . استعمال مواد مخدر و خرید و فروش آن‌ها حرام است و استعمال دخانیات نیز اگر زمینه اعتیاد را ایجاد کند ، حرام است[۲۸].

خمس سیگار واجب است

س . از آن‌جا که سیگار جزء مؤونه شرعی‌نیست آیا باید خمس آن پرداخت شود ؟

ج . چنان‌چه ثابت شود سیگار ضرر کلّی دارد حرام است و پولی که در این راه مصرف می‌شود جزء مؤونه زندگی نیست[۲۹].

---

[۲۶] . جهت کسب اطلاعات بیشتر می‌توانید به نشریه پیام دین با عنوان مواد مخدّر مراجعه بفرمایید .

[۲۷] . آیت‌الله صافی‌گلپایگانی جامع الاحکام ج ۲ ص ۱۸۷ و ۱۸۸ س ۱۷۴۸ .

[۲۸] . آیت الله فاضل لنکرانی جامع المسائل ج ۱ ص ۲۳۹ س ۹۶۴ .

[۲۹] . آیت الله مکارم شیرازی استفتائات جدید ج ۲ ص ۱۷۷ س ۵۴۷ .

فهرست

- سؤال ۱
- سیگار کشیدن علماء و عرفای مشهور ۲
- استعمال سیگار برای شخصیت‌ها ۴
- مدارک فقهی حرمت دخانیات ۵
- قرآن مجید ۶
- قاعده لا ضرر و لا ضرار فی الاسلام ۶
- حدیث فقه الرضا علیه‌السلام ۷
- حدیثی دیگر ۷
- قاعده‌ای اصولی ۸
- نظرات آگاهان درباره زیان‌های دخانیات ۸
- بیماری های قلب و عروق ؛ شاگرد اول کلاس مرگ و میرها ۱۱
- سیگار ، تیر خلاص ناراحتی قلبی ۱۲
- استفتاء ۱۳
- کشیدن سیگار برای تفریح ۱۵
- بلکه احتمال ضرر هم ۱۷
- استعمال دخانیات در اماکن عمومی ۱۸
- سیگار ، تریاک و مواد مخدّر ۲۱
- خمس سیگار واجب است ۲۱

منابع

• ارشاد السائل آیت الله گلپایگانی چاپ دوم ۱۴۱۳ هـ. ق بیروت .

• استفتائات جدید آیت الله مکارم شیرازی ج۱ چاپ سوم ۱۳۸۶ ناشر مدرسة الامام علی بن أبی طالب علیهما السلام .

• استفتائات جدید آیت الله مکارم شیرازی ج۲ چاپ دوم ۱۳۸۵ ناشر مدرسة الامام علی بن أبی طالب علیهما السلام .

• استفتائات جدید آیت الله تبریزی چاپ سوم ۱۳۸۵ انتشارات سرور .

• استفتائات مرحوم امام چاپ پنجم ۱۳۸۰ دفتر انتشارات اسلامی .

استفتائات خصوصی کتبی نشریه پیام دین :

بسم الله و له الحمد

اینجانب از چند سال پیش این فتوا را به صورت مشروط ذکر کرده بودم و در رسالهٔ توضیح المسائل موجود است که اگر کشیدن سیگار (و سایر دخانیات) به شهادت اهل اطّلاع ضرر مهمّی داشته باشد حرام است.

ولی اخیراً با شهادت و گواهی جمعی از پزشکان آگاه، و اساتید متعهّد دانشگاه، و با توجّه به آمارهای تکان دهنده‌ای که از مرگ و میر ناشی از سیگار، و بیماری‌های خطرناکی که از آن نشأت می‌گیرد به ما رسید، ثابت و مسلم شد که خطرات مهم دود سیگار یک واقعیّت است که حتّی فرزندان افراد سیگاری و معاشران آنها از آن در امان نیستند لذا فتوای تحریم به طور مطلق را دادیم و از خدا می‌خواهم همه مسلمانان جهان مخصوصاً جوانان عزیز را که نخستین قربانیان این بلای خانمان سوز هستند از شرّ آن حفظ کند، و با هوشیاری تمام مراقب خویش و اطرافیان و دوستان خود باشند و ان‌شاءالله زنده بمانیم ببینیم که جامعهٔ ما از لوث وجود این دود آلوده پاک شده است.

۸۲/۷/۱۶

ناصر مکارم شیرازی

* * *

در اینجا به مناسبت تقاضای مکرر فضلا اشاره کوتاهی به مدارک مسئله می‌شود.

۱- قرآن مجید در آیه ۱۹۵ سورهٔ بقره می‌فرماید **ولا تلقوا بایدیکم الی التهلکة** طبق آمارهایی که از سوی پزشکان متخصص اعلام شده مرگ و میر ناشی از دود سیگار در سال به پنج میلیون نفر می‌رسد و آمار بیماری‌های خطرناک قلبی و تنفّسی و سرطان ناشی از دود سیگار نیز بسیار بالاست، بنابراین کشیدن سیگار مصداق القاء نفس در تهلکه است.

۲- **قاعده لاضرر و لا ضرار فی الاسلام** مستفاد از روایات متعدد گرچه شأن ورودش اضرار به دیگران است ولی می‌دانیم شأن ورود مفهوم عام قاعده را محدود نمی‌کند و اضرار بنفس را نیز شامل می‌شود.

۳- در حدیث معروف فقه الرضاؑ آمده است **کل امر یکون فیه الفساد مما قد نهی عنه... فحرام ضارّ للجسم و فساد للنفس** و در روایت تحف العقول نیز شبیه آن دیده می‌شود.

طبق این روایات هر چیزی که ضرر مهمی برای بدن داشته باشد حرام است (البته ضررهای جزئی که در همه چیز هست و قابل اجتناب نیست، از آن خارج است و منظور ضررهای کلّی است).

۴- بعضی عادت به خوردن گِل دارند که در روایات اسلامی به نوعی وسواس تعبیر شده و از آن شدیداً نهی شده است به خاطر این که برای انسان ضرر دارد، در روایتی آمده است **ان الطین یورث السقم فی الجسد و یهیج الداء** (خوردن گل سبب بیماری و تهییج درد است) لذا مرحوم شهید در کتاب مسالک نخستین دلیل تحریم آن را **بما فیه من الاضرار الظاهر للبدن** شمرده است، اینها نشان می‌دهد که حرمت اشیاء مضرّه از مسلّمات بوده است. حتّی روزهٔ واجب اگر ضرر داشته باشد باید ترک شود و غسل و وضوی واجب در صورت ضرر تبدیل به تیمّم می‌شود.

۵- از همه اینها گذشته طبق قاعده مسلم اصولی **کلما حکم به العقل حکم به الشرع** (هر چیزی که عقل قطعی به آن حکم کند، شرع هم به آن حکم خواهد کرد) مسئلهٔ حرمت سیگار و انواع دخانیات در عصر و زمان ما که زیان‌های مهم آن بر همه دانشمندان ثابت شده جای تردید باقی نمی‌گذارد، فتوای همهٔ مراجع به حرمت مواد مخدّر نیز از همین جا سرچشمه می‌گیرد.

نظرات آگاهان دربارهٔ زیانهای دخانیات

از آنجا که فقیه حکم را تعیین می‌کند و اهل خبره موضوع را، در اینجا رشتهٔ سخن را به **جمعیت مبارزه با دخانیات** که متشکل از گروهی از **پزشکان مجرب اساتید محترم دانشگاه و خبرگان** دیگر است می‌سپاریم:

* سیگار عامل اصلی و یا کمکی در پیدایش بیش از **۵۰ نوع بیماری و ۲۰ نوع سرطان** در بدن می‌باشد.

* **سالیانه ۵ میلیون نفر** به علت بیماری‌های ناشی از سیگار جان می‌سپارند. (یعنی بیش از تلفات جنگ جهانی اوّل! چون در طول چهار سال ۱۰ میلیون نفر در آن جنگ کشته شدند ولی تلفات سیگار در دنیا در چهار سال به ۲۰ میلیون نفر می‌رسد!

* در سال ۲۰۲۰ میلادی، ۱۰ میلیون نفر در سال به علّت بیماری‌های ناشی از سیگار فوت می‌شوند با این تفاوت که ۷ میلیون آن در کشورهای در حال پیشرفت و ۳ میلیون آن در کشورهای پیشرفته‌اند!

* به علّت سودآوری صنعت دخانیات برای کمپانی‌های چند ملیتی به ویژه شرکت‌های آمریکایی، و با توجّه به محدودیت‌های جدّی در عرضه و مصرف سیگار در کشورهای غربی، به ویژه آمریکا، میزان مصرف در این کشورها روز به روز در حال کاهش است و لذا با ترفندهای مختلف به طور رسمی و غیر رسمی (قاچاق) **بازار مصرف به سوی کشورهای فقیر و در حال توسعه سوق داده شده است!**

* در کشور ایران نزدیک به ۱۰ میلیون سیگاری روزانه بیش از **سه میلیارد تومان!** خرج سیگار می‌کنند. (یعنی در هر سال بیش از یک هزار میلیارد تومان!)

* به طور متوسط دولت‌ها **بیش از دو برابر** مبلغ مصرف سیگار صرف «هزینهٔ بیماری‌ها و درمان عوارض ناشی از سیگار» می‌نمایند یعنی رقمی نزدیک به ۶ میلیارد تومان در ایران در هر روز. (و در سال بیش از دو هزار میلیارد تومان)

* سالیانه ۵۴ میلیارد نخ سیگار در ایران مصرف می‌شود که نزدیک به ۱۲ میلیارد نخ آن تولید داخل و بقیه عمدتاً از طریق قاچاق وارد و توزیع می‌شود. (یعنی بیش از ۷۵ درصد پول سیگار به خارج می‌رود)

* جوانان کشور و نوجوانان گروه‌های سنّی ۱۰ تا ۱۵ سال هدف اصلی برای ترغیب به کشیدن و اعتیاد به سیگار می‌باشند.

* سیگار در نوجوانان **دریچهٔ ورود به اعتیاد و سایر بزهکاری‌های اجتماعی** است.

* افراد غیر سیگاری به ویژه کودکان و همسران افراد سیگاری به همان اندازه در معرض مضرّات دود سیگار هستند، و این افراد بی‌گناه به طور اجباری سلامتی خویش را از دست می‌دهند.

* کمپانی‌های آمریکایی سالیانه بالغ بر ۶/۰۰۰/۰۰۰/۰۰۰/۰۰۰ نخ سیگار تولید می‌کنند که نزدیک به ۳ درصد آن در آمریکا مصرف می‌شود و مابقی آن (۹۷ درصد) به خورد مردم سایر کشورها به ویژه کشورهای فقیر و در حال توسعه می‌رود؛ و از این رهگذر سالانه **بیش از ۳۰۰ میلیارد دلار** سود شرکت‌های آمریکایی است که **معادل ۲۰ سال فروش نفت ایران است!**

جمعیّت مبارزه با دخانیات

- الفقه للمغتربین آیت الله سیستانی چاپ دوم ۱۴۱۹ هـ. ق دفتر معظم له قم .
- المسائل الشرعیه آیت الله خوئی چاپ چهارم ۱۴۲۱ هـ. ق مؤسسة إحیاء آثار الامام الخویی .
- جامع‌الاحکام آیت الله صافی گلپایگانی چاپ چهارم ۱۳۸۵ دفتر نشر آثار آیت الله صافی گلپایگانی .
- جامع المسائل آیت الله فاضل لنکرانی چاپ یازدهم .
- صراط النجاة آیات عظام خوئی و تبریزی ج ۲ چاپ دوم ۱۴۲۶ هـ. ق انتشارات مدین .

• صراط النجاة آیت الله تبریزی ج ۶ چاپ اول ۱۴۲۳ هـ . ق دارالصدیقة الشهیدة .

• مسائل جدید از دیدگاه علماء و مراجع تقلید سید محسن محمودی چاپ اول ۱۳۸۵ انتشارات علمی فرهنگی صاحب الزمان علیه‌السلام .

• هدایة العباد آیت الله گلپایگانی سال ۱۴۱۷ هـ . ق دارالقرآن الکریم .

• هدایة العباد آیت الله صافی گلپایگانی چاپ اول ۱۴۲۰ هـ . ق مؤسسة السیدة المعصومه سلام الله علیها .

• هفته‌نامه شهرآرا شهرداری مشهد .

نشریه پیام دین

موضـــوع : سیگار ج ۲ **مدیر مسـئول** : علی صادقی موحد

تاریخ تألیف : مهر ۱۳۸٤ **صاحب امتیاز** : احمد سعید کریمی

تاریخ بازبینی : بهمن ۱۳۸٦ **طـــرح جلـــد** : مرتضی نعیمی

ایتا ، سروش : ۰۹۳۰۴۹۴۲۳۶۱